

**I. CONSTITUTIO DE PRAEDONIBUS ET GRASSATORIBUS
COERCENDIS ET PUNIENDIS^a**

Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiaeque^b etc. dominus et haeres, magnifico Lucae de Gorka castellano Posnaniensi et capitaneo Maioris Poloniae generali et sincere nobis dilecto, gratiam regiam^c. Magnifice, sincere nobis dilecte!

[1]. Cum inter maiores curas, quas propter salutem reipublicae regni nostri in hoc conventu generali cum consiliariis regni nostri ac terrarum nuntiis habuimus habemusque, haec nobis non minor est, ut subditi nostri bonae voluntatis in toto regno vitam tranquillam pacificamque et ab omnibus insidiis solutam et quietam agant, et praecipue hinc quinquennium, sicuti omnium consensus ad hoc concors accessit, statuimus itaque et legaliter sanctimus, quod praedonibus grassatoribusve, undecunque ad regnum nostrum venientibus, seu in regno nostro versantibus, vel ad regnum nostrum transfugis, et praesertim de terris Slesiae seu undecunque, nullus locus veniendi commigrandique et morandi pateat, tutusque ullo modo deinceps fiat, nec a quopiam subdito nostro, cuiuscunque status et conditionis ille esset, recipiantur seu conserventur.

[2]. Liberum enim erit huius statuti auctoritate capitaneo cuilibet seu tenentario in regno nostro eiusmodi praedonem, sive ad requisitionem fugantium seu insequentium, sive motu proprio, dummodo indubius praedator fuerit, insequi fugientem iuxta statuti veteris dispositionem¹, cum auxilio haeredis eorundem bonorum, in quibus fuerit et ubicunque fuerit seu quocunque fugerit, suis viribus et subsidio similiter haeredis seu domini illius, in cuius bonis comperietur, capere, deprehendere et captum ad officii locum abducere, et talem pro demerito iuxta nostram informationem punire.

[3]. Et eodem modo transfugae praedones et suspecti, de regno nostro transfugientes, in Slesia sive alibi tractabuntur.

[4]. De *golotis* vero et vagis personis, on regno nostro hincinde vagabundis et suspectis, capitanei eodem modo, ut supra, facient; et praesertim, ubi aut sufficientem testibus plenis de innocentia sua expurgationem, mandante capitaneo, non fecerint, vel bonorum hominum fidedignorum cautione, si modo minus suspecti sunt, de se bonam praesumptionem non fecerint.

[5]. At ubi aliquis subditorum nostrorum eiusmodi praedonibus seu grassatoribus receptaculum vel favorem exhibuerit, vel ne capiantur, temerarie restiterit, et in necessitate auxilium capitaneo vel eiusdem familiae, ab officio missae, intra limites bonorum suorum pro viribus non praestiterit, eidem praedoni vel *golotae*, quem sic servasset vel tutatus esset, similis habeatur et simili poenae addicatur.

[6]. Ubi autem aliquis possessionatorum nobilium, cuiuscunque status et conditionis ille existat, vel de receptatione seu conservatione praedonis vel de grassatione, quod ipsemet praedaretur, suspectus fuerit, liberum erit capitaneo ex auctoritate nostra, habita tamen vel palatini vel castellani eiusdem terrae seu districtus, cuius capitaneus esset^d, et iudicis et succamerarii super ea re intelligentia et consilio, et inquisitione seu perscrutatione debita clanculo facta, litteralibusque testimoniis tam ab eisdem palatino vel castellano et praefatorum officialium aliquo, talem, si ex vero suspectus, vel potius criminosus compertus fuerit, capere, detinere et iuxta demerita punire.

[7]. Et si contigerit, quod praedones seu grassatores in domos clericorum cuiuslibet conditionis diverterentur, et ipsis invititis et nolentibus apud eos manerent, domini illorum bonorum, ubi hoc fieret, vel procuratores clericorum saeculares tenebuntur capitaneo nuntiare clam vel palam, quod tales suspecti ibi essent, et licebit liberumque erit capitaneis etiam in domibus eorundem et curiis, iam ex nunc archiepiscopo et episcopis consentientibus, tales detinere et

^a Statuta et ordinationes super detinendis maleficiis *MK*₁.

^b *Cały tytuł królewski został w MK₁ pominięty; występuje on jednak w oblatkach, zawartych w księgach sądowych; por. wstęp do konstytucji tegoż sejmu, przypis 5, oraz O. Balzer, CIP, t. III, nr 124, s. 244.*

^c *W zachowanych tekstach, oblatowanych w poszczególnych księgach grodzkich, występują tu poszczególne imiona i tytuły starostów jako adresatów tej normy.*

^d est *MK*₁.

¹ *Por. wyżej konstytucje sejmu 1505 r., I, art. 4.*

abducere, nec censebuntur canonem incidisse. Ne tamen clerici praedones et suspectos homines apud se manere patiantur, domini archiepiscopus et episcopi in suis dioecesibus eosdem litteris seu processibus inhibendo admonebunt. Et clericorum etiam officiales seu servitores, qui favisse praedonibus comperientur, poenae simili ut praedator, obnoxios se sentient.

[8]. Ut autem bonis contra malos liberior animus maneat et audacia pronior existat, statutum^e, quod Serenissimus divae memoriae Alexander rex, germanus noster, et item nos post felicem nostram coronationem contra familiam, furem insequi et capere atque detinere nolentem, et pro familia, quae quorundam morsibus carpi ob eam rem, quod praedones seu fures insecuta esset, solet^f, [edideramus]², confirmamus et suum robur obtinere volumus, ita ut eiusmodi statutum obedientibus laudi sit et inobedientibus vel obedientes carpentibus turpitudini.

[9]. Praeterea decernimus, ut nemo larvatus seu personatus velata facie sive per publica sive extravagantia et devia itinera audeat incedere, alioquin suspecti hominis famae involvetur et infamiae suspecti iudicio iudicabitur.

[10]. Ut autem haec constitutio omnibus nota sit, et crimina debito modo puniantur, mandamus Fidelitati Tuae, quatenus in capitaneatu tuo passim et ubique sub poena, contra capitaneos inobedientes dudum statuta³, proclamari facias, ut nemo ignorantiam possit praetendere, et in librum castrensem quoque eiusmodi constitutionem inscribi facias, ut ex libro eius cognitionem quilibet habere possit. Sic factura et non aliter pro gratia nostra.

Datum in conventionem generali Piotrkoviensi, feria sexta post festum sanctae Luciae virginis proxima, anno etc. [17 XII 1512].

II. CONSTITUTIO DE OFFICIIS CAPITANEIS INCUMBENTIBUS DILIGENTER EXEQUENDIS^a

Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae Prussiaeque etc. dominus et haeres, generoso N. capitaneo N.^b, fidei nostro dilecto, gratiam nostram regiam, in absentia eius vicecapitaneo N. Generose, fidelis noster dilecte.

Querelae terrigenarum nostrorum in hoc generali conventu Pyotrzkoviensi, tum etiam exactorum omnium, et denique zupparii Cracoviensis aures nostras plurimum turbarunt, Tuam Fidelitatem et alios capitaneos culpando, quod a Tuae Fidelitatis officio nullum subsidium habeant in exequendis officiis suis. Exactores enim, contra non solventes publicas exactiones iure procedentes, et similiter illi, qui multis impensis et laboribus iustitiam quaerunt, et similiter custodes salis extranei nulla auxilia ab officio Tuae Fidelitatis habentes, etiam contra iure convictos se executionem iustam habere minime praetendunt. Et quoniam volumus, ut cuilibet iustitiae executio iuxta iuris formam fiat, et maxime cum iure coram capitaneis vincuntur publicas exactionesolvere nolentes, aut peregrinum salem in usu contra prohibitionem habentes, consentibus consiliariis nostris constitutionem fecimus, ut in omnes poena exerceretur irremissibilis, qui supradictas constitutiones praevaricati fuerint. Mandamus igitur Tuae Fidelitati sub poenis, dudum contra capitaneos et tenutarios inobedientes constitutis¹, ut quotiescunque acciderit per factores et officiales tam zupparum, quam etiam exactionum, aliquem ad officium Tuae Fidelitatis pro non exoluta exactione vel pro usu salis peregrini deferri, eundem Tua Fidelitas iure, instigante officiali nostro, convincat, et cum convictus fuerit, tam in poenis, quam in re

^e statuimus MK₁.

^f solent MK₁.

^a Tytuł tej konstytucji również pochodzi od O. Balzera. Zestawił on rozmaite tytuły, zawarte w poszczególnych zachowanych oblatkach po księgach sądowych (por. CIP, t. III, nr 125, s. 247).

^b W zachowanych tekstach, oblatowanych w poszczególnych księgach grodzkich, występują tu poszczególne itniona i tytuły starostów, jako adresatów tej normy.

² Przepis ten nawiązuje do konstytucji sejmu 1505 r., I, art. 4. Natomiast powołanie się na statut dotyczący tego, a wydany na sejmie koronacyjnym Zygmunta I w 1507 r. polega – jak to udowodnił O. Balzer (CIP, t. III, nr 124, s. 246, przyp. 2) – na nieporozumieniu. Przepis taki znalazł się dopiero w konstytucjach sejmu 1510 r. (por. wyżej, I, art. 24), zresztą z powołaniem się na konstytucję 1505 r.

³ Por. wyżej konstytucję sejmu koronacyjnego 1507 r., I, art. 12.

¹ Por. wyżej konstytucję sejmu koronacyjnego 1507 r., I, art. 12.